

(Štev. 1 kaže plitvo vdolbljeni prostorček za peresa, svinčnike in čertal-nike; št. 2 pa tintnik.) V tem oddelku bila mi je prilika pogledati tudi bolj natančno v učne knjige Švedskih začetnih šol. Naj bolj dopadli so mi: abecedniki, berila in zemljepisnice, ker je bila v njih vsaka bolj zna-menita stvar pojasnjena s prav lepimi in natančnimi ilustracijami, kar učitelju podučevanje dokaj polahkuje, mladini pa pojasnuje. Razpostavljeni učenski rokopisi bili so tudi precej čedni in lepi. Videti je bilo dalje tu mnogo djanjskih učnih pripomočkov; — posebno odlikovale so se mineralije, kakor tudi Švedska žitna in sočivna plemena, katerih zernje je bilo vsako posebej vloženo v svoje in dobro zamašene steklenice. Napi-si na sprednjih straneh so tolmačili kaj je to ali uno?

Po vsem tem se spoštovani g. g. sobratje lahko prepričajo, kako zelo se Švedske učilnice trudijo, mladino svojo na vse načine praktično izobraževati. Čast takemu národu!

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Iz Notranjskega. Dné 6. in 7. marcija t. l. smo imeli učitelji logaškega okraja po preteklih 2 letih v Cerknici zopet konferencijo, katero ima sklicati c. k. okraj. šol. svet vsako leto enkrat. Da se popred ni sklicala, bilo je krivo, ker ni bilo okrajni šolski blagajnici še skrinjica narejena in učitelji so imeli še za zadnjo konferencijo (23. in 24. febr. 1874) potnino na dobrem.

Pri zboru je bilo zastopano 10 ljudskih šol, 1 trirazredna, 3 dvorazredne in 6 enorazrednih, po 14 učiteljih in 1 učiteljici. Dve enorazrednici nimata že od začetka šolskega leta učitelja. Na dnevnem redu so bili med drugimi na-vadnimi postavno določenimi točkami:

1. učni načerti,
2. okrajna bukvarnica,
3. ponavljalna šola,
4. volitve stalnega odbora in bukv. odseka. —

Po kratkem ogovoru nadzornik izvoli g. Božiča za svojega namestnika, zapisnikarja pa sta bila g. J. Žirovnik in g. J. Benedek. Zastran važnosti 1. točke se je potem koj razgovor pričel o učnih načertih. Vsak stavek in določba se je dejal na rešeto. Pri naj boljši volji: »točno derzati se po načertih«, pokazalo se je, da na deželi ni učitelja, ki bi bil s svojo deco kos

velikanskej nalogi. Tedaj se učno gradivo na enorazrednicah jemlje v naj skromnejši meri, na 2- in 3razrednicah pa v večji.

Razdelitev na oddelke po starosti ni opravičena. Znanstvo je in mora biti vselej merodajno. Sicer pa se oddelki sami delajo v šoli, ki pa so v protislovju z oddelki učnega črteža. Razne okoliščine na deželi, slabo vreme, zima, revščina, vplivajo presilno na šolski red in so vzrok raznih oddelkov, na ktere naj se po mnenju nekaterih ozir jemlje, po misli drugih pa ne. Deca naj skerbi, da dohiti one učence, ki vedno dohajajo v šolo. Tudi bi učitelj ne mogel nikdar vse ali vsaj večji del učne tvarine zmagati, ko bi zarad izostalih, če jih je tudi pol šole, nauk vedno od kraja pričenal. — Zborujoči tudi vsi svoje začudenje izreko, kako se je smoter vsega nauka mogel enorazrednicam skoraj tako visoko nastaviti, kakor 3razrednicam? Vsaj je z oddelki vendar težavnije podučevati, kakor brez njih. Učitelji naj skerbé, da se deca kolikor le mogoče v eno celoto združi, sicer bi posledica zahtevala napravo 5—6 in še več oddelkov. Pretresovalo se je tudi prašanje: Bi li ne bilo dobro, da se učna tvarina enega leta raztegne na dve leti, in učenci le vsako drugo leto na novo vpišejo? Ker ideja ni vtemeljena v postavi, ter se praktičnost ne more s fakti dokazati, ostalo je vprašanje odprto, in dobro bi bilo, ko bi se glasovi »pro et contra« tudi drugod zaslišali. —

Tudi število učnih ur na teden je enorazrednicam nedosegljivo. Za vsi oddelek jih je največ mogoče 15, za nižji po zimi 10, po leti pa 12 $\frac{1}{2}$ do 13 ur. Sklep: Slavni dež. šol. svet naj bi v tem smislu učni čas odmeril. Učitelj lahko tudi 40 ur podučuje, a mladina ne more toliko časa v šoli ostajati, ker se more za pot na teden 10 do 15 ur hoje računati. — Po zimi je le 8 ur svitlega dneva! Tudi majhna plača in mnogo dela pri taki odgovornosti se ne vjema. — Tudi ni dobro, da se deca srečava, večji domu in manjši v šolo gredé. Tu nastane mnogokrat pretep in druge nedostojnosti. Če je preveč ur nauka, se pa temu ni ogniti. — Ravno tako je večina glas vzdignila zoper pol-urni direktni in indirektni nauk. Tak nauk se ravno prične in že neha, tedaj naj bi raje po celo uro trajal posrednji in ravno toliko neposrednji nauk. Izverstna disciplina in dobro pripravljen učenik more tudi v pol ure kaj storiti. Zerno k zernu pogača itd. No, zbor se je zedinil za zadnji predlog t. j. celourni nauk enega oddelka.

Prva učna razstava v Gorici l. 1875. Poročilo razstavnega odbora — tako se zove brošura, ki je ravno kar izšla v Gorici, ki popisuje prvo deželno učiteljsko konferencijo in z njo sklenjeno razstavo učil ljudskim in meščanskim šolam od 12. — 18. oktobra p. l. v Gorici. Vže pr. l. smo v 22. l. »Učit. Tov.« str. 348 — 350 in v 23. l. str. 364 — 366 govorili o razstavi in o učiteljski konferenciji, sedaj pa, ko imamo avtentična poročila hočemo dostaviti in popolniti, kar tačas ni bilo mogoče. — Naše tovariše na Goriškem pa zavidamo zastran njih napredka pri šolstvu, to je bil prvi vtis, ko smo brali pr. l. poročila o konferenciji in razstavi, in toliko bolj pa je letos, ko imamo popolno poročilo pred sabo. Osnovatelji in voditelji razstave in konferencije res da! lepšega plačila ne morejo pričakovati, kakor so ga tukaj, pri občnem priznanju, dobili.

Omenjena brošura najpred našteva vse daljne in bližnje priprave za konferencijo in razstavo, in navaja dnevni red za konferencijo, pove tudi, iz česa se imajo plačevati stroški za razstavo. Obiskovalci razstave imajo plačevati vstopnino, samo ljudsko-šolski učitelji so bili vstopnine oproščeni. Iz brošure zvemo tudi, da so bili v komisijo za presojo razstavljenih reči povabljeni dosto-

janstveniki raznih stanov. Dne 11. okt. 1875 je imela razstavna sodnija (komisija) prvo sejo in si je v predsednika izvolila g. dr. Pajer-ja, Nadzornik g. Klodič je bil v poznejših sejah navzoč kot gost in izvedenec.

Sodnija se je razdelila v 4 odseke, katerih vsacemu je bil en razdelek razstavljenih reči odkazan. Obsegal je I. razdelek: nazorna učila, učila za jezik in računstvo, otroške verte, šolske priprave; II. razdelek: vse pomočke za zemljepisje, zgodovino, geometrijo, naravopisje in naravoslovje, risanje, pisanje in muziko; III. razdelek: učenske izdelke in knjižnice; IV. razdelek: svilorejskega poskuševališča in kmetijske šole razstavo. Drugi dan 12. oktobra ob 10. uri dop. se je v primerno napravljeni sobani Werdenberžkega poslopja pri tleh v pričo odlične gospode svečano pričela I. Goriška deželna učiteljska konferencija. G. dež. nadzornik Klodič je govoril po nemški, slovenski in laški. — Iz poslednjega govora povzamemo to, kar zadeva zgodovino ljudske šole v Avstriji sploh od besede do besede tako-le: »Kakor vse vstanovitve človeške ima tudi ljudska šola svojo zgodovino, svoje natančno zaznamljene razvojne dobe.«

Cesarica Marija Terezija, ki je bila z bistrim umom spoznala, da treba carevino vso prestrojiti in se lotila bila tega dela s čudovito krepkostjo, ustvarila je razen drugih blagodejnih ustanovitev tudi »ljudsko šolo« v Avstriji in očertala ji uredbo.

Postava 11. avgusta 1805 z naslovom »Politiška šolska ustava« je zapopadala te uredbe stalna načela in utrdila šolstvu obliko, ki je nespremenjena ostala malo da ne vso prvo polovico sedanjega stoletja.

Zgledne, glavne, elementarne šole, kamor naj bi mladina hodila šest let udeleževati se dobrot koristnega uka; nauk sam obsegajoč le malo predmetov in podeljevan pod duhovskim nadgledništvom v jeziku, kateri, če tudi občni omiki mogočen pomoček in naši državi potreben, je vendar nepripraven, da bi se po njem izobraževanje širilo med ljudstvi nenemškimi; učitelji sami le malo učeni, poterti zavoljo uzrokov, katere tu navajati bi bilo preveč zamudno; in ves ta organizem v rokah »dvorne komisije za uk«: — s tem, gospoda, je oznamljena prva doba.

Od tistega dne, ko je bilo ustanovljeno ministerstvo za nauk, t. j. od 23. marca 1848. naprej štejejo drugo dobo. Začelo se je v tej dobi koj preuravnavanje šolstva, ki se je pa precej spet ustavilo, ali slednjič vnovič pričelo. To je bila doba, v kateri so časa valovi razjedli rujave oblike, v kojih je tičal ljudski poduk.

Državni tajnik Feuchtersleben je po odstopu prvega ministra Sommaruga-e 9. julija 1848. začasno vodil šolstvo; on je postavil cilj preuravnavi ljudskega poduka.

Kakor on pravi, je ljudska šola v sistemu javnega poduka na prvem in nar važnejšem mestu, ker ona mora dati vsakemu toliko znanja in dejanskih sposobnosti, kolikor jih treba vsakemu podložniku take države, v kateri ima ljudstvo udeleževati se postavdaje; če ne, bi ta pravica državljanu nič ne pomagala. Glavne misli v njegovem načrtu so bile te-le: Občina zalaga stroške za ljudsko šolo; kedor je do zdaj za-njo plačaval, odrajtuje dotične zneske občinski denarnici; dežela in država podpirate šolo; po šolah na kmetih ni treba plačevati šolnine; predmetom, ki so se do zdaj učili v ljudskih šolah, naj se še dodajo ti-le: prirodoznanstvo, človekoznanstvo, zgodovina pa zemljepis domovinski, petje in telovadba; vsaki elementarni šoli naj se dostavi še »tretji« razred; učiti je v maternem jeziku; učiteljske dvorazredno pri glavnih šolah naj se podaljša na tri razrede; vsako leto se snidejo učitelji najmanj po

dvakrat v zborovanje, katerega se imajo udeležiti tudi duhovni in dušni oskerbniki; v vsaki deželi naj se izdava šolski list prav po ceni; vsaka šola imej bukvarnico in zbirko učil; učitelji naj imajo stalno plačo, katere naj manjši znesek naj ustanovijo deželni zbori, zato da more učitelj vse svoje moči obrniti le na šolske opravke; občina sklada za doslužnostno plačo učiteljem, oni pa so dolžni udeležiti se katere penzijske ustanove.

Ko je pa minister Thun 18. julija 1849. prevzel vodstvo šolstveno, izročili so zadeve ljudskega poduka 24. okt. tistega leta »deželnim šolskim oblastinjam«; v teh so bili uradniki, ki so imeli oskerbevati ljudske šole po načelih šolske ustave leta 1805; pomagali so jim s posvetovalnim glasom »šolski svetovalci«, katerim je bila dolžnost, šole nadgledavati in pomnoževati in pospeševati. Dne 28. julija 1854 so nehale deželne šolske oblasti in njih področje so prevzele spet politiške oblasti.

Dne 20. okt. 1860. je nehale tudi ministerstvo za uk in bogočastje in na mestu njega se je ustanovil v državnem ministerstvu poseben odsek za nauk in bogočastje; temu je bilo od 5. marcija 1864 naprej dodano svetovalstvo za vse didaktične in znanstvene zadeve.

Došli smo do tretje, t. j. do naše dobe, ki se je začela 2. marca 1867 s tem, da se je zopet ustanovilo ministerstvo za uk in bogočastje. Bolje bi te dobe ne znal zaznamovati, kakor z besedami nemškega pesnika: »Das Alte stürzt, es ändert sich die Zeit«. »Und neues Leben blüht aus den Ruinen«. (Podira se, kar je starega, spreminja se čas. »In novo življenje cvete iz razvalin.«.) (Dalje.)

— *Družba sv. Mohora.* Dne 1. februarja zbrali so se odborniki, da bi v prvi letošnji seji v presojo poslanim rokopisom prisodili razpisana darila. Izmed povesti ste najbolj dopadli: »Skušnja in skušnjava,« spisal Jože Krizman, kaplan pri sv. Ivanu v Terstu in »Terno«, poslal J. Ogrinec, prof. v Vinkovcih. Presojevalci so enoglasno obema prisodili darilo. Od spisov raznega podučljivega zapopadka odlikovali so se zlasti trije, katere je odbor po enoglasnem nasvetu presojevalcev sprejel in obdaroval. So pa ti le: »Pravniške drobtine,« sestavil dr. Janko Serbec, odvetnik v Mariboru. »Irci«, zgodovinska razprava, spisal Anton Keržič, kaplan v Preddvoru in »Perva pomoč pri naglem zboljenji,« poslal dr. Jože Vošnjak, zdravnik v Ljubljani. Da si ravno ne obdarovana, vendar sprejeta sta bila še dva druga spisa, ki bosta »Koledar-ji« prav primerna: »Žveplenke« in životopis »Benjamin Franklin«. Pisateljema se bode dotična nagrada določila po natisu rokopisov. Predlog č. g. Mihaela Lendovskega: naj opusti družba sv. Mohora za 1876 izdavanje »Nebeške krone« ali pa »Robinzona« in naj rajše izda: »Slomšekove pesni« se ni sprejel zato, ker je gradiivo družbenih knjig ne le za letos, ampak vsaj za 3 leta popred urejeno in so pogodbe z raznimi pisatelji tako pognane, da odbor od prejšnjih sklepov nikakor ne more odstopiti.

— V zalogi J. Feikl-na in siva v Pragi v celetnih ulicah št. 30 je na svitlo prišla 1. risanka, pike so 1 ctm. vsaksebi, 2. risanka, pike so po 2 ctm. vsaksebi, 3. risanka, pike so po 4 ctm. vsaksebi a 4 je brez pik. Vsak zvezek ima 6 listov iz prav krepkega popirja, na sivem zavitku je slovenski napis (1. 2. 3. 4. risanka). Cena je vsakemu zvezku 6 kr. po 100 skupaj naročenih dobiva se za 4 $\frac{1}{2}$ gld.

— *Imenovanje.* Naslednji v. č. g. g. so imenovani za ude knezoškofijski spraševanski komisiji za veronauk na ljudskih in srednjih šolah in na učiteljskih: korar dr. Henrik Pavker zl. Glanfeld (predsednik), častni korar dr. Andrej Čebašek, potem profesorji: Andrej Zamejec, dr. Gogala in Jože Marn.

— † Gustav Nieritz znani pisatelj za mladino ja umerl star 81 let v Drazdanah 16. februarija. Za leto 1876 je še prišel njegov koledar na svitlo, sicer je spisal nad 100 zvezkov pripovest za mladino.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Po smerti učitelja g. Franceta Mediča je spraznjena na Verhniki služba drugega učitelja z l. p. 450 gl. Prošnje v 6 tednih krajnemu šolskemu svetu na Verhniki.

— Na 2razredni šoli v Čermošnicah je razpisana služba 2. učitelja. L. p. je 400 gl. in prosto stanovanje. Prošnje do 10. aprila krajnemu šolskemu svetu.

— Da se stalno namesté še sedaj spraznjene učiteljske službe na ljudski šoli pri sv. Kocijanu pri Turjaku, l. p. 450 gl.; v Černučah 450 gl. in služba drugega učitelja na Studencu se razpisuje v novič natečaj. Prošnje v 6 tednih neposrednje dotičnim krajnim šolskim svetom.

C. k. okraj Ljubljanske okolice 4. marcija 1876.

Na Goriškem. V šolskem okraji goriške okolice razpisujete se s tem: a) služba nadučitelja, oziroma učitelja v Krizi, b) učiteljska služba na enorazrednici v Kviškem. — V obeh šolskih občinah III. oziroma II. verste je letna plača 400 gl. oziroma 500 gl., katera se bode povikšala po §. 30 dež. šol. postave 10. marcija 1870 pa s postavna odškodnino mesto stanovanja letnih 120 gl. oziroma 200 gl., dokler ne bode stanovanja svojega.

Po §. 32. dež. šol. postave 16. oktobra 1875 gre za prvo mesto še 100 gl. opravilne doklade. Prosilci naj vložijo prošnje previdene z dokazom učiteljske sposobnosti in dosedanjega službovanja naj dalje do 4. maja 1876 pri dotičnih krajnih šolskih svetih. Prosilci, ki ne služijo v tem okraju naj vložijo prošnje po njem predstavljenih šolskih oblastih.

C. k. okrajni šolski svet v Gorici dne 23. marcija 1876.

— Po sklepu tega c. k. okr. šolskega svetovalstva je s tem razpisana učiteljeva služba v Breginji III. verste z letno plačo 400 gl., prostim stanovanjem in poviševanjem plače po namenu deželne postave od 10. marcija 1870. št. 18.

O pomanjkanji prosilcev s spričevalom učiteljske zmožnosti po namenu §. 38 derv. post. od 14. maja 1869 št. 62 se podeli služba tudi podučitelju z letno plačo znašajočo 60 % pred omenjene plače 400 gl.

Prošnje s potrebnimi dokazi sosebno s spričevali o pripravnosti za učiteljstvo naj se vložijo naj dalje do 30. aprila t. l. in sicer pri krajni šolski oblastnji v Breginji.

Prošnje onih učiteljev, ki so že v službi, imajo se predložiti po poti predpostavljene okrajne šolske oblastnje.

C. k. okr. šolsko svetovalstvo v Tolminu, dne 17. marcija 1876.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gdčn. Marija Jurman, dosihmal pomožna učiteljica v Idriji, je postala zač. učiteljica v Žireh nad Idrijo.

 Za pirhe prinese „Tovariš“ prav mični pesmici s prelepimi napevi od dobro znanegn skladatelja.

 Šolska kronika in pobotnice za učitelje v službi in v pokoji (Lehrergehaltsquittungen) se dobivajo pri založništvu (R. Milic, stari terg št. 33.)

 Današnjemu listu je pridjana muzikalna priloga.